

STERK OG SÅRBAR

Menn har ofte behov for å bearbeide overgrepene på en annen måte enn kvinner, mener overgrepsutsatte Jan Gunnar Sørbø. Han etterlyser større mannsfokus i hjelpetiltakene.

Jan Gunnar Sørbø har det bra i dag. Han holder på med sin andre doktorgradsavhandling, har en kjæreste som han har et godt og fortrolig forhold til og mange nære venner – kort sagt, etter alle ytre kjennetegn er han svært vellykket.

– Selv om det ser bra ut på papiret, har det vært voldsomt smertefulle år. Jeg ser det sånn at jeg har blitt fratatt femten år av livet mitt, sier Sørbø.

Fra han var 13 til han var 21 år gammel ble han seksuelt misbrukt av et menneske han så opp til og hadde grenseløs tillit til, som også fungerte som mentoren hans.

FORTRENGING Han hadde voldsom makt over meg, og manipulerte meg til å tro at dette var normalt. Jeg husker at jeg tenkte «riktignok er dette litt ubehagelig, men det er prisen å betale for å få all den støtte og omsorg som han ellers gir meg», forteller Sørbø.

Overgriper var en respektert mann i bygda, en venn av foreldrene hans og musikkskolerektor. Ingen stilte spørsmål ved hvorfor den voksne autoritetspersonen på overført år skulle være alene med guttungen bak låst dør. Det første overgrepet skjedde mens hans egne foreldre var i samme hus. Etterpå drakk de kaffe og spiste kaker – 13 år gamle Jan Gunnar, familien hans og overgrepsmannen.

– Jeg venta bare på at mamma eller pappa skulle spørre. Jeg tenkte at «dere må jo se at dette er galt», sier Sørbø.

Han lukket han seg inn i seg selv, ble asosial, fikk problemer med å sove om natten, slet med selvmordstanker. Han var trøtt og uopplagt, og ble utredet for kysseyken. De fant ingenting fysisk galt med ham. Legen spurte moren hans: Er det skjedd noe? Er det noe som har forandret seg i det siste?

– Nei, sa moren og ristet på hodet.

– Ingenting.

ET OPPGJØR Foreldrenes primære oppgave er å skape et beskyttende teppe rundt barna. Når du har en pedofil overgriper i ditt eget barndomshjem, på gutterommet, så er det klart at foreldrene har sviktet, sier Sørbø.

Det var først under et studieopphold i Tyskland da han var 28 at han selv begynte å innse at han var blitt utsatt for overgrep.

– Jeg kaller det «latensfasen», den perioden det tar før man er klar til å innse hva man har blitt utsatt for og makter å sette ord på det man har opplevd.

Tilbake i Norge fortalte han sin nye kjæreste om overgrepene. Hun ble sjokkert, men møtte ham med forståelse. Noen dager senere anmeldte han overgrepene. Selv

Det er ikke alltid menn som bruker de vanlige hjelpesentrene, kjenner seg igjen som menn.

“

om Sørbø sin sak var foreldet, åpnet politiet etterforskning. Den tidligere musikkskolerektoren ble dømt for overgrep mot to mindreårige gutter. Han sitter fortsatt i fengsel, og har fått livsvarig yrkesforbud mot å jobbe med barn. I begge rettssakene fungerte Sørbø som vitne, og i dommen er det poengtert at forklaringene fra Sørbø tillegges stor vekt: «Disse overgrepene er foreldet, men det foreligger ingen tvil om at de faktisk har funnet sted,» skriver Gulating Lagmannsrett i dommen.

KVINNEDOMINERT HJELP Sørbø har vært igjennom hundrevis av timer i samtalerapi, behandling hos lege, og samtaler hos Senter for Seksuelt Misbrukte Menn (SSMM). Han understreker at de som driver støttesentrene rundt om i landet gjør en fantastisk jobb, og at han også har fått mye ut av samtaler med kvinnelige terapeuter. Likevel etterlyser han et sterkere mannsperspektiv i støttetilbudet som møter overgrepsutsatte, gjerne i form av flere mannlige ansatte.

– Jeg har problematisert det jeg kaller «trolldeigefekten». Det er ikke alltid menn som bruker de vanlige hjelpesentrene, kjenner seg igjen som menn. Noen steder bruker man mye tid på aktiviteter som for eksempel strikking og å lage ting med trolldeig, mens vi først og fremst vil ha samtaler om det som skjedde, og helst ikke gå for mye rundt grøten.

Kan det at menn ikke føler seg hjemme i hjelpetiltakene også ha noe å gjøre med at mannsrollen tradisjonelt ikke innebærer særlig rom for svakhet? Det å være et offer oppfattes kanskje som «umandig»?

– Kanskje. Jeg mener i hvert fall at det er helt nødvendig å anerkjenne at man har vært et offer, for å komme videre. Da jeg selv skulle starte overgrepprosessen, måtte

jeg se meg selv som et offer, jeg var nødt til å ta innover meg hvor passiv, hjelpeløs og maktesløs jeg faktisk var. Dette passer dårlig med den maskuline rollen, så det var kanskje vanskeligere for meg som mann. Jeg mener det er tvingende nødvendig å se seg selv som et offer, i hvert fall midlertidig, for å kunne komme videre. Hvordan det passer inn i den støttesenterdebatten, er jeg mer usikker på, sier han.

SNAKK OM DET Sørbø mener i likhet med forsker Rannveig Svendby at man trenger en kjønnsinkluderende overgreps- og offerdiskurs. Man må slutte å snakke om og tenke på voldtekstofferet som om det automatisk er en kvinne, fordi det usynliggjør mannlige overgrepsutsatte.

Kan man bli «ferdig» med en sånn overgrepshistorie som den du har vært igjennom?

– Jeg er ferdig med det i den forstand at jeg har fått tatt hele historien opp i bevisstheten, sånn at overgrepshistorien er blitt en integrert del av meg som jeg for det meste lever godt med. Men som alle andre mennesker kan jeg havne i kriser senere i livet, og jeg har opp- og nedturer, men i motsetning til før har jeg i hvert fall noenlunde kontakt med eget følelsesliv, sier Sørbø.

Hvis han skulle gi et råd til overgrepsutsatte som leser dette, ville det være: Fortell det til noen du stoler på. – Deretter bør du ta kontakt med et støttesenter hvor du kan bli møtt av kompetente, empatiske folk som har taushetsplikt, legger han til.

Selv har Sørbø flere ganger fortalt historien sin i offentlige sammenhenger, og hatt stor nytte av å være åpen om sine erfaringer.

– Åpenhet skal alltid skje på den overgrepsutsattes premisser, understreker han ●

